

ZAGREBAČKA MLJEKARA ORGANIZIRA OTKUP PUTEM POLJOPRIVREDNIH ZADRUGA

Odluka Saveznog izvršnog vijeća o otkupu poljoprivrednih proizvoda ima svrhu da likvidira anarhičnost, koju su u otkup unijeli mnogobrojni nakupci. Spomenuta odluka uglavnom zabranjuje nakup preko nakupaca i nakupnih stanica — a organizacija otkupa dana je Općim poljoprivrednim zadrugama, da se one uz otkup svestranije angažiraju, kako bi se povećala i organizirala proizvodnja.

Za razliku od ostalih namirnica za mlijeko se hoće veća brzina, pedantnost i stručnost u manipulaciji i transportu, pa stoga predaja otkupa mlijeka Općim poljoprivrednim zadrugama traži posebnu specifičnu organizaciju, a to iziskuje i dogovarajuće pripreme.

Otkupna mreža

Zagrebačka mljekara otkupljuje mlijeko na području sadašnjih 10 kotara. S izgradnjom Centralnog pogona u Zagrebu izgradio se i veći broj otkupnih stanica — sabirališta. Raspored sabirališta postavljen je manje više dobro, jer se ona uglavnom nalaze u stočarskim rejonima u blizini željezničkih stanica ili uz dobre ceste. Veći dio sabirališta opremljen je suvremenim napravama, a manji s najpotrebnijim uređajima — kako bi se otkupljeno mlijeko što bolje, uz potrebne higijenske uvjete, pripremila za transport do poduzeća u Zagrebu. Kapaciteti sabirališta izgrađeni su na osnovu procjene postojanja tržišnih višaka, koji i stvarno postoje. Ako danas ocjenjujemo postojeću otkupnu mrežu (moglo bi se staviti i raznih prigovora), ona je uglavnom dobro postavljena i može dobro služiti svojoj svrsi.

Organiziran i intenzivan otkup, a time i intenzivnu proizvodnju nemoguće bi bilo provesti bez sposobne otkupne mreže. Kod drugih proizvoda osjeća se već taj nedostatak u otkupu i te kako, na pr.: kod voća i povrća. Proizvođači mlijeka ne moraju strahovati, da će doći u takvu situaciju — ako se povećava proizvodnja — da ne će moći mlijeko prodati. Pa, ako i ima svih uvjeta, da se otkup mlijeka izvrši u cijelosti, ipak se već nekoliko godina osjeća stalna nestaša mlijeka. Prema našim podacima na našem otkupnom području ima oko 47 milijuna litara godišnjeg viška, a za naše kapacitete i potrebe treba cca 30 milijuna litara. Dakle, ovim tržišnim višcima mogu se podmiriti naše potrebe, a ipak su pogoni Zagrebačke mljekare dosad radili jedva sa 30% kapaciteta, i to je znatno poskupilo cijenu jedne litre mlijeka.

Gdje treba tražiti uzroke dosadašnjeg slabog otkupa?

Ima više i različitih uzroka, koji su na ovaj ili onaj način ometali pravilan razvoj otkupa, a time i proizvodnju. Prostor ne dopušta, da ih ovdje sve istaknem, pa ćemo se stoga zadržati samo na nekima, koji su po mom mišljenju najvažniji.

Problem organiziranog i intenzivnog rada oko povećanja proizvodnje u poratnim godinama postavlja se stalno na prvo mjesto. Tim se zadatkom dosad nitko nije ozbiljno i stalno bavio, naprotiv dosadašnja praksa išla je obrnutim putem. Poduzeće Zagrebačka mljekara nije moglo mnogo više učiniti, a naročito ne kroz praksu otkupa, koja se bazirala na sistemu vozara. Sistem otkupa

preko vozara kao jedinih posrednika između mljekare i potrošača jest sistem, koji su mljekarska poduzeća naslijedila od predratnog otkupa. Razumije se, da takav sistem danas više ne odgovara, jer su se društveni odnosi između sela i grada, pa odnosi između poljoprivrednih i industrijskih proizvoda izmijenili. Otkupne stanice Zagrebačke mljekare, iako suvremeni pogoni, nisu u ovakvoj praksi okupile oko sebe proizvođače i samim svojim postojanjem nisu utjecale na upotrebu suvremenih metoda u proizvodnji i preradi. Naprotiv, takova je praksa u otkupu dobarhno pridonijela, da su naši pogoni ostali usamljeni bez potrebne suradnje s proizvođačima. Opće poljoprivredne zadruga, koje su u tom pravcu mogle najviše učiniti, ostajale su po strani ili su se angažirale u suprotnom pravcu. Naime, jedan dio zadruga ne surađujući s mljekarom, a tražeći mogućnosti novih prihoda, same su prerađivale mlijeko. U takovoj situaciji normalan rezultat bio je borba za mlijeko između zadruga i pogona Zagrebačke mljekare. Razumije se, da su u toj situaciji zadruga bile u povoljnijem položaju, jer su im opći režijski troškovi — s obzirom na primitivnu proizvodnju — bili manji. Vjerojatno je, da su mnoge zadruga u takvom radu našle svoj račun, ali se postavlja pitanje, ne bi li taj račun bio veći, a za zajednicu i proizvođače korisniji, da su se zadruga vezale na postojeće pogone poduzeća. Poznato je: pogoni, opremljeni suvremenim uređajima, a potpuno iskorišteni, rentabilniji su od primitivnog načina proizvodnje. Primitivnost u proizvodnji moguće je održati samo onda, ako je sirovinska baza malena ili nedovoljna. Naš je zadatak, da u svim pravcima radimo oko povećanja proizvodnje, a u proizvodnji mlijeka taj je zadatak još aktuelniji, jer je upravo ta grana u najvećem zaostatku. Prema tome, ako stvar povećane proizvodnje mlijeka promatramo kao jedan od važnih zadataka u poljoprivredi, onda upotreba suvremenih pogona postaje sve važnija. Sigurno je, da se naša zemlja ne će moći zadovoljiti proizvodnjom od prosječno 1000 litara mlijeka na godinu po jednom grlu, kada su godišnji prosjeci u ostalim zemljama Evrope kud i kamo veći, na pr. u Danskoj, gdje iznose 3.800 litara. Prema tome, gdje poduzeća već imaju pogone, tu zadrugama ne treba otvarati svoje, nego treba da nađu načina, kako će oni koristiti zadrugi, proizvođačima i poduzeću, koje ih je izgradilo. U tom slučaju treba samo podijeliti uloge: da se poduzeće sa svojim stručnim kadrovima brine za manipulaciju i obradu mlijeka, a zadruga da se pobrine, kako će povećati proizvodnju. Sigurno je, da dobar dio odgovornosti za nesuradnju sa zadrugama otpada na Zagrebačku mljekaru, koja je taj odnos mogla popraviti. Upravo taj problem trebat će riješiti u novoj organizaciji, a u skladu s odlukom Saveznog izvršnog vijeća.

U pitanju o otkupnim cijenama bilo je također raznih slabosti. Zbog nedovoljne suradnje sa zadrugama, poduzeće Zagrebačke mljekare je ovdje učinilo više pogrešaka. Zbog konjunktura drugih namirnica proizvođači su proizvodili ono, što im je ostvarivalo najveću dobit. Mlijeko sa svojom prodajnom cijenom nije moglo uvijek u korak s tim konjunkturnim namirnicama. Imajući pred očima tek misao, da se građani osiguraju što jeftinijim mlijekom, često se zaboravljalo na seljaka-proizvođača. Da niske cijene, koje nisu bile ni približno jednake cijenama ostalih namirnica, destimulativno djeluju na proizvodnju, nije potrebno dokazivati. Zbog nerazmjera u otkupnim cijenama, pa zbog rezultata u otkupu, već u prošloj godini znatno su povećane otkupne cijene, i vjerujemo, da one danas odgovaraju realnoj vrijednosti mlijeka i da su u istom odnosu s ostalim poljoprivrednim proizvodima. S ovim novim cijene-

nama rezultati u otkupu su nešto bolji, ali još ne zadovoljavaju, i to u prvom redu zato, što zadruga nisu u otkupu mlijeka dovoljno aktivne.

To su po mojem mišljenju osnovni razlozi, zašto danas otkup zapinje. U novoj organizaciji otkupa preko Općih poljoprivrednih zadruga nastojat ćemo taj problem riješiti. Budući da se upravo sada radi u Zagrebačkoj mljekari na novoj organizaciji i da su još mnoge stvari u fazi studija i razgovora, iznijet ću osnovne principe nove organizacije u slijedećem broju ovog časopisa.

Ing. Andrija Žic, Zagreb

O SIROVINSKOJ OSNOVI NAŠIH MLJEKARA

Osnov svake industrije, njenog razvoja i rentabiliteta u proizvodnji, jest sirovina. Stoga, kad želimo podići nove pogone, odnosno mljekare, prvo ispitujemo, kakvih mogućnosti ima, da se osigura sirovina, pa da nam se isplate sredstva, koja kanimo uložiti.

Dok su bogata nalazišta ugljena i nafte, zatim raznih ruda, dovoljan preduvjet za razvoj odgovarajuće industrije, na podizanje i razvoj mljekarske industrije utječe mnogo veći broj faktora i potrebno je mnogo više preduvjeta.

Količina mlijeka, koje je osnovna sirovina u mljekarstvu, zavisi o intenzitetu njegove proizvodnje, a ovaj o razvijenoj krmnoj bazi, naprednom i razvijenom govedarstvu, o postupku s mlijekom kod dobivanja i nakon toga, dakle o nizu važnih faktora, koji uvjetuju jaku proizvodnju mlijeka.

Ako sad isporodimo nagli razvoj naše mljekarske industrije poslije rata, nove moderno opremljene i prostrane preradbene i naročito konzumne mljekare, s razmjerno i u većini zaostalom proizvodnjom mlijeka, onda ćemo neizbježno doći do zaključka, da se na pitanje opskrbe sirovinom uglavnom mislilo u perspektivi.

Zbog toga, što se planirana proizvodnja mlijeka nije u današnjim uvjetima ekstenzivne proizvodnje ostvarila, kapaciteti nekih velikih mljekara iskorišćuju se danas sa neko 30% na dan u prosjeku kroz godinu, a najviše do 50% prosječno na dan u mjesecima srpnju, kolovozu i rujnu, u vrijeme najveće proizvodnje i otkupa mlijeka. Kao primjer može nam poslužiti otkup mlijeka preko mljekara god. 1954., kad je otkupljeno 57,129.000 lit mlijeka, pa su kapaciteti mljekara (ukup. kapacitet mljekara u Hrvatskoj iznosi oko 500.000 lit na dan) bili iskorišteni u prosjeku sa 31% kroz godinu.

U mjesecu srpnju iste godine, kad je otkupljeno prosječno najviše mlijeka (233.111 lit) na dan, kapaciteti mljekara su bili iskorišteni sa neko 47%. Treba napomenuti, da je god. 1954. bila jedna od boljih u proizvodnji i otkupu mlijeka poslije rata.

I danas, iza nekoliko godina, pošto je naša mlada mljekarska industrija proradila i svojim dosadanjim radom i stečenim iskustvom upozorila na osnovni svoj nedostatak — nisku proizvodnju odnosno otkup mlijeka u odnosu na prevelike kapacitete — ponavljaju se iste pogreške.

Da se takvi pothvati opravdaju, pronalaze se na papiru obilne količine mlijeka, baš one, koje su potrebne da se izgradi mljekara željenog kapaciteta.